

УДК 159.9.018:167.23

DOI: 10.31732/2663-2209-2022-69-9-197-206

ТЕОРЕТИЧНА СТРУКТУРА МОТИВАЦІЙНИХ КОМПОНЕНТІВ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБДАРОВАНИХ ЮНАКІВ ТА ДІВЧАТ

Мирослава Садова¹

¹Доктор психологічних наук, професор, науковий співробітник факультету психології Пан-Європейського університету, Братислава, Словачька республіка; професор кафедри психології ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, Україна; головний науковий співробітник відділу інтелектуального розвитку обдарованої особистості Інституту обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України, Київ, Україна, e-mail: Sadova83@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4297-7317>

THEORETICAL STRUCTURE OF MOTIVATION COMPONENTS PERSONAL POTENTIAL OF GIFTED YOUNG MEN AND GIRLS

Myroslava Sadova¹

¹Doctor of psychological sciences, professor, research associate of the Faculty of Psychology of the Pan-European University, Bratislava, Slovak Republic, Professor of the Department of Psychology "KROK" University, Kyiv, Ukraine, Chief researcher of the department of intellectual development of the gifted personality of the Institute of the Gifted Child of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: Sadova83@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4297-7317>

Анотація. В статті здійснено обґрунтування теоретичної структури мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку: цільовий, потенційно-мотиваційний, виявлення психологічних бар'єрів, навчально-мотиваційний, особистісно-реалізаційний. За структурою до цільового компоненту включені цілі: основні / додаткові, орієнтовані на бажання орієнтовані на можливості, орієнтовані на процес, орієнтовані на результат, орієнтовані в часі; до потенційно-мотиваційного компоненту включені ціннісний та ресурсний показники; до навчально-мотиваційного компоненту відносяться: професійна направленість, внутрішня мотивація до навчання, зовнішня мотивація до навчання; до компоненту виявлення психологічних бар'єрів належать об'єктивні та суб'єктивні чинники; особистісно-реалізаційний компонент враховує показники: робота над помилками (усунення психологічних бар'єрів), розвиток особистісного потенціалу, реалізація особистісного потенціалу в навчально-професійній діяльності, особистісне зростання. Своєрідною новизною даного дослідження є компонент подолання психологічних бар'єрів, який в експериментальній частині буде описано більш детально з урахуванням вибірки обдарованих дітей юнацького віку. Кожен із запропонованих мотиваційних компонентів описує авторський підхід і науковий контекст сучасних зарубіжних і вітчизняних вчених. Здійснено наліз чинників та складових мотивації в структурі особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку за сучасними зарубіжними та українськими науковцями останнього десятиліття. Описано дослідження мотиваційних аспектів у структурі особистісного потенціалу обдарованих підлітків за останні 5-8 років на основі досліджень зарубіжних організацій: Національної асоціації обдарованих дітей США, Центру передового досвіду Національної асоціації губернаторів [NGA Center], Ради директорів [CCSSO], Національного університету Сербії та Японії, університету Нового Південного Уельсу тощо.

Ключові слова: мотивація, особистісний потенціал, цільовий, потенційно-мотиваційний, виявлення психологічних бар'єрів, навчально-мотиваційний, особистісно-реалізаційний компоненти.

Формули: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл: 15

Abstract. The article substantiates the theoretical structure of the motivational components of the personal potential of gifted children of adolescent age: target, potential-motivational, identification of psychological barriers, educational-motivational, personal-realization. By structure, the target component includes the following goals: main / additional, desire-oriented, opportunity-oriented, process-oriented, result-oriented, time-oriented; value and resource indicators are included in the potentially motivational component; the educational and motivational component includes: professional orientation, internal motivation to study, external motivation to study; the component of identifying psychological barriers includes objective and subjective factors; the personal-realization component takes into account indicators: work on mistakes (elimination of psychological barriers), development of personal potential, realization of personal potential in educational and professional activities, personal growth. A peculiar novelty of this study is the

component of overcoming psychological barriers, which will be described in more detail in the experimental part, taking into account the sample of gifted children of adolescent age. Each of the proposed motivational components describes the author's approach and the scientific context of modern foreign and domestic scientists. An analysis of the factors and components of motivation in the structure of the personal potential of gifted children of adolescent age was carried out according to modern foreign and Ukrainian scientists of the last decade. The study of motivational aspects in the structure of the personal potential of gifted adolescents over the past 5-8 years is described on the basis of research by foreign organizations: the National Association of Gifted Children of the USA, the Center of Excellence of the National Association of Governors [NGA Center], the Board of Directors [CCSSO], National Universities of Serbia and of Japan, University of New South Wales, etc.), Board of Directors [CCSSO], National Universities of Serbia and Japan, University of New South Wales, etc.

Keywords: motivation, personal potential, target, potential-motivational, identification of psychological barriers, educational-motivational, personal-realization components.

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 15

Постановка проблеми.

Особистісний потенціал юнаків та дівчат в нашому дослідженні розглядається крізь призму мотиваційних компонентів. Відповідні складові виступають рушійною силою в розкритті та реалізації особистісного потенціалу обдарованої молоді на шляху до професійного становлення.

Обґрунтування проблеми здійснювалось у попередніх дослідженнях і на даний етап часу за рахунок авторської ідеї, опису та аналізу зарубіжних досліджень мотиваційних аспектів в структурі особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат за останні 5-8 років. За відповідною проблемою ми опирались на дослідження зарубіжних організацій; сучасних зарубіжних вчених, що розглянули чинники та складові компоненти мотивації в структурі особистісного потенціалу обдарованих. Зарубіжними вченими описана сутність складових екстра- та інтра-пунітивної мотивації, що призводять до розкриття особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат; здійснено дослідження щодо позитивної та негативної атрибуції успіху та невдачі обдарованих; неуспішності обдарованих з малозабезпечених сімей.

Аналіз досліджень і публікацій.

Здійснено аналіз сучасних зарубіжних та українських вчених за останнє десятиліття, що розглянули чинники та складові компоненти мотивації в структурі особистісного потенціалу обдарованих: Ю. Швалб, Н. Мазурик, Е. Курко, Л. Конрад, Р. Лазарус, С. Лауджин,

С. Хобфолл, М. Селігман, О. Рязанцева, Н. Водоп'янова, Е. Дауер, К. Літл, М. Шмітт, Д. Честор, Ф. Прекель, К. Уільямс, К. Гукман, О. Штепа, Л. Ферлазу.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичної структури мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Я обрала наукову проблему мотивації особистісного потенціалу, оскільки це складний, динамічний, інтегративний процес, який спонукає до виконання завдань, відповідної діяльності, організовує особистість до задоволення відповідних потреб, до розкриття потенційних можливостей обдарованих дітей юнацького віку.

Мною вивчено зарубіжні дослідження мотиваційних аспектів в структурі особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат за останні 5-8 років, опираючись на дослідження зарубіжних організацій: Національної асоціації обдарованих дітей Сполучених Штатів Америки, дослідження Центру передового досвіду Національної асоціації губернаторів [NGA Center], Ради директорів державних шкіл [CCSSO], національних університетів Сербії та Японії, університету Нового Південного Уельсу та ін.) [1].

Ерін Довер описав сутність складових екстра- та інтра-пунітивної мотивації, що призводять до розкриття особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат; здійснено дослідження щодо позитивної та негативної атрибуції успіху та невдачі обдарованих; неуспішності обдарованих з

малозабезпечених сімей. Психологічні дослідження показують, що пізнавальна мотивація виявляється у формі дослідницької, пошукової активності, чутливості до нового, новизни ситуацій, знаходження нового у звичайному [2].

Данутою Честор виявлено і описано розвиток особистісного потенціалу через призму навчального та виховного факторів: велика увага приділяється батькам, керівництву, психологам, соціальним працівникам та вчителями навчальних закладів, в яких навчаються обдаровані діти. Здійснено аналіз зарубіжних навчальних програм, за якими навчаються обдаровані діти з обмеженими можливостями (інклюзивна освіта для обдарованих), розкрито сутність наставництва для обдарованих [3].

З моєї точки зору мотивація – це процес, який ініціює, спрямовує та підтримує цілеспрямовану поведінку. Це те, що змушує діяти обдаровану дитину таким чином, щоб вона якомога повніше розкрила особистісний потенціал.

У повсякденному житті термін "мотивація" часто використовується для опису того, чому дитина щось робить. Це рушійна сила людських дій.

Ліза Конрад до мотивації відносить не лише фактори, що активують поведінку; вона також включає фактори, які спрямовують та підтримують цілеспрямовані дії (хоча такі мотиви рідко піддаються безпосередньому спостереженню). В результаті нам часто доводиться робити висновки про причини, з яких люди роблять те, що вони роблять, на основі спостережуваної поведінки [4].

Що саме стоїть за мотивами того, чому ми так діємо? Психологи запропонували різні теорії мотивації, у тому числі теорію потягів, теорію інстинктів та гуманістичну теорію (наприклад, ієрархію потреб А. Маслоу). Реальність така, що існує безліч різних сил,

які спрямовують наші мотиви на реалізацію відповідного процесу чи результату.

З урахуванням авторської концепції, до мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих пропоную віднести такі складові: цільовий, потенційно-мотиваційний, виявлення психологічних бар'єрів, навчально-мотиваційний, особистісно-реалізаційний (рис. 1).

1. **Цільовий компонент** – це системний процес цілепокладання, до якого ми відносим: розвиток умінь та навичок щодо формулювання та постановки цілей першочергових (основних) та додаткових (повнота розкриття особистісного потенціалу); цілей, які орієнтовані в часі щодо бажань, можливостей; орієнтовані на процес та результат у відповідній діяльності.

Перед тим, як надаватиметься завдання досліджуваним описати власні цілі на місяць, рік і т.д., ми обов'язково врахуємо рекомендації щодо постановки цілей основних та додаткових, наскільки вони будуть реалістичними і відповідатимуть часовій перспективі.

Н. Мазурик та Ю. Швалб описують цілепокладання як процес формування мети, її розгортання в часі та в даному інформаційному просторі на основі врахування особливостей виконавців діяльності, в ході якої передбачається досягнення поставленої мети [5].

За дослідженнями Ларі Ферлазо, мета як психічне явище – це відображення передбачуваного результату з урахуванням об'єктивних умов здійснення діяльності [6].

Практичний психолог Ліза Конрад з Великобританії (модератор глобального чату на основі Техаської асоціації обдарованих і талановитих) обговорила актуальну тему в спільноті обдарованих щодо постановки цілей.

Рис. 1. Структурна модель мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку

Психолог вважає, що найважливішим кроком у встановленні цілей є їх визначення. Стратегії допомоги обдарованим учням мають враховувати управління часом, темп і шляхи досягнення своїх цілей. Учні можуть визначити особисті сильні та слабкі сторони; почати ведення обліку прогресу або портфоліо; і керувати своїми власними навчальними цілями в міру дорослішання.

На думку Лізи Конрад студенти повинні навчитися мистецтву передбачуваності – мислення наперед з урахуванням формулювання цілей. Вони повинні розглянути добре продуманий план, відправну точку та реалістичні очікування. Після початку процесу студенти можуть розробити конкретні стратегії для моніторингу особистого прогресу та знати про будь-які проблеми, які заважають їм досягти цілей. Їм потрібно базове розуміння того, що означає «саморефлексія» та її роль в оцінці успіху

чи невдачі. Саморегулювання мотивації, її контроль, зміна ставлення до неї можуть вплинути на успішність учнів. Учні, які отримують саморегуляцію емоцій, можуть покращити своє навчання. Контроль когнітивних стратегій за допомогою саморегуляції може покращити навчання та продуктивність діяльності обдарованих [4].

За дослідженнями С. Хобфала цілі продуктивності співвідносяться з продуктивністю інших або зовнішніми стандартами, такими як оцінки. Невід'ємною частиною цілей продуктивності є зосередження уваги на здібностях, самооцінці та отриманні сприятливих суджень від інших, а не на зусиллях. Успіх розглядається з погляду "перемоги" над іншими. Почуття гордості викликається добрими справами, особливо з невеликими зусиллями, а не підвищенням компетентності з допомогою відповідних зусиль. Часто перевага надається легким завданням, а невдачі пояснюються

відсутністю здібностей та зниженням задоволення від завдань [7].

Ерін Дауер вважає, що мотиваційна цілеспрямованість є важливим фактором у навчанні, оскільки взаємодія мотиваційних та когнітивних факторів надає подальший вплив на успішність [2].

Сандра Лауджин розробила ієрархічну модель мотивації досягнення, де мотив досягнення пов'язаний з майстерністю та результативністю – цілями підходу, обидві з яких ведуть до підвищення успішності у класі [8].

У цьому дослідженні розглядалася належність до особливих обдарованих класів та вплив на мотиваційну цілеспрямованість. Було розглянуто два аспекти мотиваційної цілеспрямованості.

1) Орієнтація для досягнення майстерності, коли учні виконують завдання на поліпшення своєї компетентності;

2) Орієнтація для досягнення мети, коли цілі співвідносяться з успішністю інших учнів чи зовнішніми стандартами [8].

2. Потенційно-мотиваційний компонент в нашій авторській інтерпретації розкриває сутність ресурсних можливостей особистості на психологічному та фізичному рівнях. Потенціал у кожної людини наявний та головне, розкрити, реалізувати відповідні задатки, що генетично обумовлені – це основне завдання психолога і педагога.

Ресурсні можливості обдарованої особистості залежать, також, від чинників виховного та навчального. Наші ресурси можуть бути не обмежені, та якщо вправно розкривати та контролювати ними ми можемо досягнути рівня обдарованості у відповідній сфері діяльності. Для цього і розглядаємо мотиваційну структуру даної дефініції.

У дослідженнях Річарда Лазаруса та О.С. Штепи психологічні ресурси описуються з точки зору когнітивно-феноменологічних задатків людини (здатність чинити опір, емоційна стабільність, атрибутивні тенденції), що у співвідношенні з характеристиками

«зовнішніх» вимог зумовлюють тип стресової реакції індивіда [9].

Стівен Хобфолл та Данута Честор під ресурсами розуміють – особистісні властивості й здібності, що є для людини цінними та допомагають адаптуватися до стресових ситуацій й долати їх (самоповага, професійні уміння, самоконтроль, життєві цінності) [3].

М. Селігман ресурси трактує як сили характеру, що дають змогу реалізовувати особистісні чесноти [10].

У дослідженнях К. Вільямс автор описує ресурси як засіб, умови перетворення, знаходження і розкриття яких приводить до доступу і максимальної реалізації потенціалу особистості, повноцінному і автентичному існуванню [10].

Н. Водоп'янова розглядає втрату ресурсів як психологічну проблему, тому дуже важливо підтримувати ресурси, зберігаючи енергетичний баланс, не виснажуючи себе (емоційне вигорання) [12].

До потенційно-мотиваційного компоненту я відношу і ціннісний аспект – це те, що важливо для нас, що орієнтує, направляє обдаровану дитину на відповідний вчинок чи діяльність. Цінності ми можемо визначити та проранжувати за рівнем значущості. За рахунок цінностей ми живемо, намагаємось реалізувати себе у відповідній сфері. Ціннісний показник ми будемо досліджувати емпірично на опосередкованому рівні.

3. Компонент виявлення психологічних бар'єрів дуже важливий в мотиваційній структурі особистісного потенціалу обдарованих. Кожна людина прагне до реалізації особистісного потенціалу, а якщо брати обдаровану особистість то її потенціал безмежний і глибинний. Відповідні об'єктивні чи суб'єктивні чинники впливають на обдарованих дітей юнацького віку таким чином, що розкрити та реалізувати відповідний потенціал може лише відповідна частина з обдарованих. Проблема полягає в тому, а чи вірно була визначена причина? Чи вірно була виявлена

постановка психологічного діагнозу обдарованої особистості? В цьому і полягає сутність педагога та психолога, який працює з обдарованими юнаками та дівчатами. Інколи психологічні перешкоди на шляху до реалізації відповідної мети та ціннісних орієнтацій виявити важко, адже може існувати комплекс психологічних перепон. Завдання психолога полягає виявити першочергову причину зниження мотивації в реалізації особистісного потенціалу. В подальшому, потрібно визначити і другорядні причини, які розкриють повну картину в постановці психологічного діагнозу обдарованих.

Також, варто віднайти причинно-наслідкові зв'язки з відповідною низкою перешкол. Психологу потрібно встановити логіку у безсвідомих реакціях досліджуваного обдарованого, якщо він використовує проєктивні техніки. Відповідні проєктивні методики дуже добре розкривають у творчо-обдарованих дітей причини та проблеми, що не дають можливості реалізувати особистісний потенціалу у відповідній сфері діяльності. Тести-опитувальники розкривають психологічні проблеми усвідомлених реакцій обдарованого досліджуваного. З урахуванням військово-політичної ситуації в країні, проєктивні техніки важко буде застосувати на великій вибірці досліджуваних у дистанційному форматі.

Під об'єктивними бар'єрами я розумію складну військово-політичну та економічну ситуацію в країні, високий рівень безробіття батьків обдарованих дітей, міжгрупові конфлікти в класі (групі) обдарованих, психолого-педагогічні помилки в вихованні обдарованих дітей, міграція і т.д.

До суб'єктивних бар'єрів можу віднести:

1) психологічні риси характеру: егоцентризм, егоїзм, агресія, депресія, тривожність, страх, внутрішньо-особистісні конфлікти, конформізм, неадекватна самооцінка, невпевненість в собі та ін.;

2) акцентуації характеру: гіпертимний тип, параноїдальний тип,

шизофренійний тип, конформний, дистимний, афективно-лабільний, екзальтований, епілептоїдний, демонстративний, педантичний, збудливий;

3) психічні патології: депресивний психоз, неврастинія, психостенія, суїцидальні прояви, параноя, шизофренія, постравматичні стресові розлади, панічні атаки та фобії і ін.

У моєму кандидатському дисертаційному дослідженні частково розкривались психологічні бар'єри потенціалу самореалізації студентів ЗВО. На даний етап досліджувана проблема не повністю розкрита, але дуже актуальна і в перспективі подальших досліджень будемо більш детально та ґрунтовно розглядати сутність психологічних бар'єрів на шляху до реалізації потенційних можливостей обдарованих юнаків та дівчат [1].

За дослідженнями сучасних іноземних вчених: Е. Дауер [2], М. Селігман [10] обдаровані діти в юнацькому віці зіштовхуються з безліччю психологічних проблем, які ми і називаємо бар'єрами на шляху до реалізації особистісного потенціалу. До таких психологічних проблем належать: проблеми з самооцінкою, відчуття провини, перфекціонізм, проблеми з контролем, нереалістичні очікування, нетерпіння, проблеми дружби, увага та організаційні питання, емоційне вигорання.

Якщо це проблеми з самооцінкою то ми можемо сказати з власної психологічної практики, що самооцінка може бути неадекватною в обдарованих дітей (або дуже висока, або ж занижена), тому дуже важливо оцінювати свої можливості з бажаннями, не створюючи внутрішньо-особистісного конфлікту.

Відчуття провини, збалансоване на ціннісних якостях, ми особисто якщо і будемо досліджувати такий психологічний бар'єр, то з урахуванням наших досліджуваних, які самостійно запишуть його в постановці цілей і роботі над власними недоліками.

Перфекціонізм – це проблема дуже актуальна і зазвичай виникає в обдарованих юнаків та дівчат тоді, коли вони прагнуть

досягнути найвищих результатів у всіх сферах життєдіяльності, прагнучи все виконати ідеально. Ми на практичному досвіді будемо акцентувати увагу на психологічному консультуванні за даною проблемою і постановці основних цілей – адже все виконати ідеально не можливо.

Обдаровані діти юнацького віку мають багато акцентуацій характеру, тому проблеми з контролем та нетерпінням у них часто виникатимуть, для цього і розглядаються мотиваційні компоненти особистісного потенціалу, які врегульовуватимуть поведінку до норми, а не відштовхуватимуть до патології.

Нереалістичні очікування – це проблема фрустраційної агресії, яку можна подолати за рахунок вірній постановці реалістичних цілей і співвіднесенні їх з особистісними можливостями.

Обдарованим дітям дуже важко знайти коло однодумців, які могли б бути друзями окрім рідних. Талановиті та обдаровані діти, часто являються аутсайдерами у класах чи аудиторних групах. Дуже важливо таких дітей адаптувати до нових умов і колективу, на що й буде спрямована наша робота в подальших дослідженнях.

Обдаровані діти дуже потребують особистісної уваги, у зв'язку з егоцентричними реакціями їм важко усвідомити, чому їх не виділяють серед інших, адже вони обдаровані. Інколи виділення такої дитини стимулює її до нових звершень, а інколи – це призводить до дезадаптованості серед оточуючих, які відчують комплекс неповноцінності, коли навчаються разом з обдарованими дітьми юнацького віку.

І на останок, обдаровані юнаки та дівчата, яким важко долати особистісні психологічні бар'єри дуже часто емоційно, а в подальшому, професійно вигорають. На нас покладатиметься завдання працювати таким чином, щоб обдаровані діти не витрачали особистісні резерви на мало важливі речі і працювали над накопиченням енергетичного балансу.

Отже, ми бачимо, що обдарована молодь, повинна пройти дуже багато

перепон об'єктивного чи суб'єктивного характеру на шляху до розкриття та реалізації особистісного потенціалу в різних сферах життєдіяльності.

4. Навчально-мотиваційний компонент являється вагомим в розкритті та реалізації особистісного потенціалу, оскільки досліджуваними у нас виступають обдаровані діти юнацького віку (старшокласники та студенти 1-2 курсів ЗВО).

Навчальну мотивацію я описувала в попередніх дослідженнях з точки зору зарубіжних вчених таких як: М. Шмітт, Ф. Прекель, К. Уільямс, К. Гукман, Д. Кормік та ін. Автори наголошують на мотивації успіху в навчальній діяльності, яка зростає по відношенню до екстрапунітивної мотивації (схвалення позитивних і високих результатів в навчанні вчителями та батьками). З нашої точки зору важливо викладачам та вчителям проявляти високий рівень професіоналізму, бути самими дуже вмотивованими і цей мотиваційно-емоційний заряд передавати на учнівську (студентську) аудиторію [1].

Дуже важливо розвивати педагогам вмотивованість до навчання обдарованих дітей за рахунок інноваційних технологій:

1. Технологія «ДІТИ + БАТЬКИ». Потребують навчання не лише обдаровані учні, а також їх батьки. Наскільки батьки готові прийняти нестандартну поведінку обдарованого, знайти підхід до такої людини. Наскільки сама дитина буде готовою до сприймання педагогічно запущених батьків і т.д.

2. Технологія «Навчання за вибором обдарованих». У вищій школі – вибіркові дисципліни здійснюються студентами. У середній школі – вибіркові дисципліни здійснюються учнями. Потрібно враховувати вибір школи, вибір вищого навчального закладу з урахуванням здібностей і мотивації обдарованого. Потрібно застосовувати студент-центрований підхід у вищих навчальних закладах та обдаровано-центрований підхід у закладах шкільної та позашкільної освіти.
3. Технологія «Інтеграція обдарованості». Застосовується інтегративний підхід.

Сутність технології полягає в підвищенні мотивації навчально-пізнавальної діяльності обдарованих учнів на заняттях, у наслідок чого передбачається, що вони працюватимуть продуктивніше і матимуть більше позитивних ставлень щодо відвідування школи.

4. Технологія «STEM-освіта» – це послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до профорієнтації та успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням інформаційних технологій, математичних знань і наукових понять [13].

5. Технологія «STREAM-освіта» – вивчення точних наук (інженерне мислення) [14].

6. CLIL технологія – Організація поглибленого вивчення предметів (державна та іноземна мови) та ін. [15].

В моєму експериментальному дослідженні ми розробили на навчально-мотиваційний компонент анкету щодо виявлення мотивації до навчання за рахунок якої буде виявлено: зовнішню позитивну мотивацію, зовнішню негативну мотивацію, соціальну значущість учня (студента), мотивацію престижу. А також вид навчально-професійної направленості обдарованої дитини.

5. Заклучний компонент – особистісно-реалізаційний – описує яким чином та за рахунок яких психолого-педагогічних технік можна досягнути високого рівня реалізації особистісного потенціалу.

По відношенню до запропонованого компоненту я опираюсь на дослідження С Хобфала, яка описує самореалізацію як зовнішню мотивацію на відміну від самоактуалізації, де протікають внутрішні мотивуючі передумови [7].

Особистісно-реалізаційний компонент в моїх концептуальних положеннях включає такі характерні особливості: роботу над помилками (усуненням психологічних бар'єрів), розвиток особистісного потенціалу, реалізація особистісного потенціалу в

навчально-професійній діяльності, особистісне зростання.

Це буде заключний етап експериментального дослідження, де я розроблю тренінг особистісного зростання, паралельно надаватимемо психологічні консультації над усуненням бар'єрів на шляху до реалізації потенційних можливостей обдарованих юнаків та дівчат.

Висновки. Підсумовуючи вище зазначене варто відмітити, що мотиваційні компоненти особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат я обгрунтувала за рахунок авторських концептуальних положень, опираючись на дослідження сучасних зарубіжних та вітчизняних вчених останніх 5-8 років.

До теоретичної структури мотиваційних складових особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат я віднесла: цільовий, потенційно-мотиваційний, виявлення психологічних бар'єрів, навчально-мотиваційний, особистісно-реалізаційний. Основну увагу приділила компоненту виявлення психологічних бар'єрів та його подоланню, адже від нього залежить наскільки обдарована особистість зможе реалізувати заложений потенціал, долаючи труднощі та перешкоди на обраному шляху.

Дуже важливо не лише розкрити всі відповідні складові особистісного потенціалу обдарованої молоді, який може буди безмежним, але й реалізувати його. Тому, я обрала проблему саме мотивації, яка спонукатиме до реалізації потенційних можливостей у різних сферах життєдіяльності обдарованої дитини. Основний акцент приділятимемо для обдарованих юнаків та дівчат на мотивацію до професійного самовизначення у юнацькому віці.

Література:

1. Садова М. А. Психологічні складові потенціалу самореалізації особистості: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2015. 198 с.
2. Erin Dower. *Challenges Facing Gifted Children (and How You Can Help!)*. URL: <https://www.familyeducation.com/school/coping-giftedness/9-challenges-facing-gifted-children-how-you-can-help> (application date: 04/10/2020).
3. Danuta Chessor. *The Impact of Grouping Gifted Students on Motivation*. *EjsBS - The European Journal of Social & Behavioural Sciences*. URL: <https://www.europeanpublisher.com/en/article/10.15405/ejsbs.117> (application date: 01/12/2014).
4. Lisa Conrad. *Personal Goal Setting and Self-Regulation for Gifted Children*. URL: <https://globalgtchatpoweredbytagt.wordpress.com/2019/03/11/personal-goal-setting-and-self-regulation-for-gifted-children/> (application date: 01/10/2022).
5. Mazuryk V.M. *Osoblyvosti tsilepokladannia osobystosti pry proektuvanni zhyttievoho shliakhu. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VI (66), Issue: 162, Maj. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/522124.pdf>. (application date: 09/11/2018).
6. Larry Ferlazzo. *Increasing Motivation Through Students Setting Goals*. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/larry-ferlazzo/larry-ferlazzo-increasing-motivation-through-students-setting-goals>. (application date: 11/08/2015).
7. *Resursnaia kontseptsyia S. Khobfolla.* URL: https://studwood.net/2517070/psihologiya/resursnaya_kontseptsyia_hobfolla. (application date: 03/11/2019).
8. Sandra Laujin. *Psychotherapist, Psychologist, Neuropsychologist in Hong Kong*. URL: <https://sandralaujin.com/gifted-child?lang=en> (application date: 12/12/2021).
9. Штепа О.С. *Визначення психологічних ресурсів особистості*. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Vyznachennia-psykholohichnykh-resursiv-prezentatsiia.pdf> (дата звернення: 15.11.2018).
10. Seligman M.E. *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. N.Y.: Free Press, 2019.
11. Weihua Fan and Cathy Williams. *The Mediating Role of Student Motivation in the Linking of Perceived School Climate and Achievement in Reading and Mathematics*. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2018.00050/full> (application date: 04/10/2020).
12. Водоп'янова Н.Е. *Сучасні концепції суб'єкта професійної діяльності*. URL: <http://surl.li/gcdnm> (дата звернення: 3.12.2015).
13. Степанова В. *STEM-освіта*. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> (дата звернення: 11.01.2022).
14. Поліхун Н. *Теоретичний аспект STREAM освіти*. URL: http://pimenovakatyapk.blogspot.com/p/blog-page_30.html (дата звернення: 2.06.2022).
15. Казано П. *Методика CLIL: вивчаємо англійську невимушено* URL: <https://naurok.com.ua/post/metodika-clil-vivchaemo-angliysku-nevimusheno> (дата звернення: 10.04.2021).

References:

1. Sadova M. A. (2010). *Psykhologichni skladovi potentsialu samorealizatsii osobystosti: dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.01. Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. Lutsk, 198 s. [in Ukrainian]*.
2. Erin Dower (2020). *Challenges Facing Gifted Children (and How You Can Help!)*. URL: <https://www.familyeducation.com/school/coping-giftedness/9-challenges-facing-gifted-children-how-you-can-help> (application date: 04/10/2020).
3. Danuta Chessor (2014). *The Impact of Grouping Gifted Students on Motivation*. *EjsBS - The European Journal of Social & Behavioural Sciences*. URL: <https://www.europeanpublisher.com/en/article/10.15405/ejsbs.117> (application date: 01/12/2014).
4. Lisa Conrad (2022). *Personal Goal Setting and Self-Regulation for Gifted Children*. URL: <https://globalgtchatpoweredbytagt.wordpress.com/2019/03/11/personal-goal-setting-and-self-regulation-for-gifted-children/> (application date: 01/10/2022).
5. Mazuryk V.M. (2018). *Osoblyvosti tsilepokladannia osobystosti pry proektuvanni zhyttievoho shliakhu. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VI (66), Issue: 162, Maj. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/522124.pdf>. (application date: 09/11/2018).
6. Larry Ferlazzo (2015). *Increasing Motivation Through Students Setting Goals*. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/larry-ferlazzo/larry-ferlazzo-increasing-motivation-through-students-setting-goals>. (application date: 11/08/2015).
7. *Resursnaia kontseptsyia S. Khobfolla* (2019). URL: https://studwood.net/2517070/psihologiya/resursnaya_kontseptsyia_hobfolla. (application date: 03/11/2019).
8. Sandra Laujin (2021). *Psychotherapist, Psychologist, Neuropsychologist in Hong Kong*. URL: <https://sandralaujin.com/gifted-child?lang=en> (application date: 12/12/2021).
9. Shtepa O.S. (2018). *Vyznachennia psykholohichnykh resursiv osobystosti*. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Vyznachennia-psykholohichnykh-resursiv-prezentatsiia.pdf> [in Ukrainian].
10. Seligman M.E. (2019). *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. N.Y.: Free Press.
11. Weihua Fan and Cathy Williams. *The Mediating Role of Student Motivation in the Linking of Perceived*

School Climate and Achievement in Reading and Mathematics. URL:

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2018.00050/full> (application date: 04/10/2020).

12. Vodopianova N.E.2015(). Suchasni kontseptsii subiekta profesiinoi diialnosti. URL:

<http://surl.li/gcdnm> [in Ukrainian].

13. Stepanova V. (2022). STEM-osvita. URL:

<https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> [in Ukrainian].

14. Polikhun N. (2022). Teoretychnyi aspekt STREAM osvity. URL:

http://pimenovakatyalk.blogspot.com/p/blog-page_30.html [in Ukrainian].

15. Kazano P. Metodyka (2022). CLIL: vyvchaiemo anhliisku nevimusheno URL:

<https://naurok.com.ua/post/metodika-clil-vivchaemo-angliysku-nevimusheno> [in Ukrainian].